

Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijai

El. p. rastine@tm.lt

PASIŪLYMAS DĖL RENGIAMO LIETUVOS RESPUBLIKOS TAUTINIŲ MAŽUMŲ ĮSTATYMO

2024-02-26 Nr. 1

Viešoji įstaiga „Šiaurės Lietuvos kolegija“ ir partneriai: FURIM Institut, Šiaulių jaunimo organizacijų asociacija „Apskritasis stalas“ (ŠJOA AS), Šiaulių apskrities žydų bendruomenė (ŠAŽB) ir Šiaulių „Santarvės“ gimnazija, pagal projektą „Šiaulių apskrities jaunimo antikorupeinis ugdymas didinant įsitraukimą į viešosios politikos formavimą“ (paraiškos kodas K2-01-IP-V-152), įgyvendinanti veiklą Nr. 2.2. „48 jaunimo atstovų iš 7 Šiaulių apskrities savivaldybių įtraukimas į viešosios politikos formavimą bei moderuojamų viešojo valdymo pasiūlymų rengimo darbo grupių suorganizavimas, parengiant ir atsakingoms valstybės ar savivaldybės institucijoms pateikiant 8 pasiūlymus dėl viešojo valdymo sprendimų (2 tautinių mažumų integracijos klausimais) bei advokacijos pagalba siekiant jų priėmimo“ bei vykdydama šioje veikloje numatytus įsipareigojimus, parengė ir Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijai šiuo raštu teikia pasiūlymą „Dėl rengiamo Lietuvos Respublikos tautinių mažumų įstatymo“ (toliau – Pasiūlymas). Pasiūlymu siekiama teigiamų teisinio reglamentavimo pokyčių.

Pasiūlymo rengimą paskatinusios priežastys. Tautinių mažumų integracija buvo laikoma vienu iš valstybinės politikos prioritetų, ji buvo įtvirtinta ir Tautinių mažumų įstatyme (negalioja nuo 2010 m.), kuris įteisino tautinių mažumų kalbų vartojimą viešajame gyvenime.¹ 2004 m. Lietuvai stojant į Europos Sąjungą, valstybė privalėjo pasirašyti ir ratifikuoti Tautinių mažumų apsaugos pagrindų konvenciją. Tai reiškė, jog Lietuva teisiškai įsipareigojo saugoti

¹ Aleksandras Radczenko, „Mažumos ir nacionalinis saugumas“, Veidas.lt. Nuoroda: <http://www.veidas.lt/mazumos-ir-nacionalinis-saugumas>

tautinių mažumų teises, tarp jų – ir teisę viešai vartoti tautinių mažumų kalbą.² Kalbinės tautinių mažumų teisės neretai sulaukia diskusijų dėl galimo valstybinės – lietuvių kalbos – statuso silpninimo ar pažeidimo. Diskusijų sulaukia ir kiti tautinių mažumų teises reglamentuojantys klausimai, todėl Lietuvoje vis dar nėra galiojančio Tautinių mažumų įstatymo.

Gyvename globaliame pasaulyje, daugiakalbėje visuomenėje, kurios įvairovę esame įsipareigoję saugoti bei puoselėti. Dėl vykstančių geopolitinių krizių, karo Ukrainoje ir augančio nuo autoritarinių režimų represijų bėgančių asmenų skaičiaus, Lietuvoje savo gyvenimus ima kurti vis daugiau žmonių, kurie savo šeimose kalba ne lietuvių kalba. Tad savivaldybėse ir joms pavaldžiose įstaigose auga poreikis informaciją gauti ne tik valstybine, bet ir gimtąja kalba.

Asmenims, priklausantiems tautinėms mažumoms ir nemokantiems valstybinės kalbos, turi būti užtikrinta teisė kreiptis į valstybės institucijas ir gauti informaciją. Pavyzdžiui, Tautinių mažumų apsaugos konvencijos 10 straipsnio 2 punktą įtvirtina: „Šalys tose teritorijose, kuriose tradiciškai arba gausiai gyvena tautinėms mažumoms priklausantys asmenys, jiems prašant ir jei toks prašymas atitinka realų poreikį, kiek įmanoma stengiasi minėtiems asmenims sudaryti sąlygas tautinės mažumos kalbą vartoti bendraujant su administracinės valdžios institucijomis.“

Anot teisininko, buvusio LR Prezidento patarėjo Aleksandro Radczenko, „<...> kuo plačiau valstybės viešajame gyvenime vartojamos tautinių mažumų kalbos – tuo geresnis joje socialinis bei politinis klimatas. Ir didesnis valstybės saugumas.“ Tad valstybė, kuri siekia užtikrinti tautinių mažumų teises, įtraukti jų atstovus į sprendimų priėmimą, kuria saugia aplinką ir mažina grėsmių nacionaliniam saugumui tikimybę.³

Atsižvelgdama į pateiktus argumentus, Pasiūlymo rengimo grupė siūlo: rengiant Tautinių mažumų įstatymą, į įstatymo nuostatas įtraukti straipsnį, kuris numatytų Valstybinės kalbos įstatymo išimtį ir užtikrintų teisę tautinėms mažumoms kreiptis į savivaldybę ir jos įstaigas savo gimtąja kalba, kai tautinė mažuma tos savivaldybės teritorijoje atitinka protingą gyventojų procento dalį.

Valstybinės kalbos įstatyme nurodoma, kad vidiniai įstaigų dokumentai turi būti pasirašomi valstybine – lietuvių kalba, tačiau ne mažiau svarbi ir tautinių mažumų teisė gauti

² Marijuš Antonovič, „Tautinės mažumos ar tautinės bendrijos?“, Lietuvos Žinios. Nuoroda: <https://www.tspmi.vu.lt/komentarai/tautines-mazumos-ar-tautines-bendrijos-m-antonovic/>

³ Aleksandras Radczenko, „Mažumos ir nacionalinis saugumas“, Veidas.lt. Nuoroda: <http://www.veidas.lt/mazumos-ir-nacionalinis-saugumas>

informaciją gimtąja kalba. Jau dabar savivaldybių administracijose, poliklinikose, ligoninėse ir kitose įstaigose bendraujama ne tik lietuvių kalba, tačiau ir ta, kurią supranta gyventojas, todėl siūloma įstatymo nuostata tik įtvirtintų naudojamą praktiką.

Tikimasi, kad pateiktas Pasiūlymas bus apsvarstytas ir atsižvelgiant į Pasiūlymo turinį Lietuvos Respublikos teisingumo ministerija inicijuos teisės aktų tobulinimą. Pasiūlymo rengėjai tikisi tolesnio efektyvaus komunikacinio bendradarbiavimo su Lietuvos Respublikos teisingumo ministerija:

- patvirtinimo, kad šis 2024 m. vasario 26 d. elektroniniu paštu Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijai pateiktas raštas „Pasiūlymas dėl rengiamo Lietuvos Respublikos tautinių mažumų įstatymo“ (Nr. 1) yra gautas ir užregistruotas;
- atsakomosios reakcijos bei informacijos raštu apie tai, ar ir kada rašte pateiktas Pasiūlymas bus svarstomas;
- informacijos raštu apie tai, ar šiame rašte pateikto Pasiūlymo pagrindu numatomi atlikti ir/ar yra faktiškai atlikti teisinio reglamentavimo pakeitimai.

Esant poreikiui ir galimybėms, Pasiūlymo rengėjai yra pasiruošę tolimesnei diskusijai su ministerijos darbuotojais ir specialistais.

Pasiūlymą parengė IV darbo grupės nariai, kurių sudaro 12 Šiaulių apskrities jaunimo atstovų (14-29 m.).